

УДК 378.091.12:005.963.2-051 (043.5)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-2-44>

Оксана ІВАНИЦЬКА,
orcid.org/0000-0002-5947-314X
доцент кафедри іноземних мов
Інституту гуманітарних та соціальних наук
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) [kseniavanytska@ukr.net](mailto:kсениаivanytska@ukr.net)

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦЕНТРУ ТЬЮТОРСТВА І МЕНТОРСТВА (Т&М ЦЕНТР) У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті на основі теоретико-методологічного потенціалу праць учених та новітніх практик здійснено дослідження функціональних особливостей Центру тьюторства і менторства у закладах вищої освіти України.

Доведено, що ментор через рефлексивно-коригувальний, мотиваційний та когнітивно-аксіологічний супровід передає досвід та формує вектор розвитку менті. Тьютора на основі формування аналітично-діагностичних, мотиваційно-цілевих та індивідуально-емоційних якостей долучається до корегування навчально-пізнавального спрямування і розвитку індивідуальних особливостей тьюті. Співробітники ЗВО зміцнюють регіональні, національні та міжнародні контакти між партнерами, підвищують здатність проводити актуальні та інноваційні освітні і громадські заходи та спроможність працювати на міжнародному рівні.

Акцентовано увагу на тому, що робота в Т&М Центрі є корисною як для менторів, так і тьюторів, адже кожен з них отримує додаткові можливості розвитку і набуття нових компетентностей та досвіду. Спільним позитивним аспектом для усіх сторін, що взаємодіють в межах Т&М Центру є можливість досягнення успіху у кар'єрі на основі здобутого досвіду. Т&М Центри можуть залучати менторів зовні, з практичних підрозділів, для обміну досвідом і ознайомлення студентів з особливостями фаху і перспективами кар'єрного росту.

Аргументовано, що розвиток менторсько-тьюторського супроводу освітнього процесу в закладах вищої освіти України вимагає оновленого підходу з огляду на євроінтеграційні процеси та реформування освітньо-наукового простору. Процес координації у формуванні фахівця професіонала через підтримку навчальної діяльності, культурного та особистісного розвитку, що сприяє формуванню фахових компетентностей і ціннісно-мотиваційних властивостей студента доцільно покладати на Т&М Центри. Діяльність таких центрів у ЗВО України активно впроваджується ще й з огляду на вагому роботу, яку вони проводять зі студентами з числа внутрішньо переміщених осіб по їх адаптації до нових соціальних умов, а також підтримку військовослужбовців, що здобувають вищу освіту.

Ключові слова: *центр тьюторства і менторства, ментор, менті, тьютор, тьюті, Project PROMENT, освітнє середовище, освітні ресурси.*

Oksana IVANYTSKA,
orcid.org/0000-0002-5947-314X
Associate Professor of the Department of Foreign Languages
Institute of Humanities and Social Sciences of Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) Oksana.S.Ivanytska@lpnu.ua

FUNCTIONAL FEATURES OF THE TUTORING AND MENTORING CENTER (T&M CENTER) AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

In the article, on the basis of the theoretical and methodological potential of the scientists works and the latest practices, a study of the functional features of the Tutoring and Mentoring Center at Higher Educational Institutions of Ukraine was carried out.

It has been proven that a mentor, through reflexive-corrective, motivational and cognitive-axiological support, transfers experience and forms a vector of the mentee's development. Based on the formation of analytical-diagnostic, motivational-targeted and individual-emotional qualities, the tutor participates in the correction of the educational-cognitive direction and the development of the tutee's individual characteristics. The HEI employees will strengthen regional, national and international contacts between partners, increase the ability to conduct relevant and innovative educational and public events as well as the ability to work at the international level.

Attention is focused on the fact that work at the T&M Center is useful for both mentors and tutors, because each of them receives additional opportunities for development and acquisition of new competencies and experience. A common positive aspect for all parties interacting within the T&M Center is the opportunity to achieve career success based on the gained experience. T&M Centers can attract mentors from outside, from practical departments, to share experience and familiarize students with the specifics of the profession and career prospects.

It is argued that the development of mentor-tutor support of the educational process at Higher Educational Institutions of Ukraine requires a renewed approach in view of the European integration processes and the reform of the educational-scientific space. The process of coordination in the formation of a professional specialist through the support of educational activities, cultural and personal development, which contributes to the formation of professional competences and value-motivational properties of the student, should be entrusted to T&M Centers. The activities of such centers are actively implemented at Higher Educational Institutions of Ukraine, also in view of the important work they carry out with students from among internally displaced persons on their adaptation to new social conditions, as well as support of military personnel obtaining higher education.

Key words: tutoring and mentoring center, mentor, mentee, tutor, tutee, Project PROMENT, educational environment, educational resources.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні продовжує активно розвиватися інститут тьюторства і менторства в освітньому просторі закладів вищої освіти (ЗВО). Важливим кроком в цьому напрямі є створення Центрів тьюторства і менторства (Т&М Центрів) в межах яких відбувається активна взаємодія між студентами в контексті обміну досвідом, культурного розвитку, навчально-інтелектуальної практики тощо. Якісні показники такої взаємодії залежать від її мотиваційно-компетентнісного та організаційного супроводу досвідченими менторами та тьюторами.

Необхідно розуміти, що процес інтегрування студентів до нових соціально-культурних та освітніх умов під час війни росії проти України важливий для збереження якості освітнього простору і розвитку майбутнього покоління освічених та соціально-активних українців.

Аналіз основних досліджень. Для всебічного аналізу і осмислення вказаної проблематики доцільно опиратися на теоретико-методологічний потенціал праць учених, а саме: Т. Довженко, Ю. Зарюгіна, Н. Карлова, І. Котенєва, Т. Лелеки, І. Небитова, Т. Спіріна, а також, проєктну діяльність, зокрема, Project PROMENT та міжнародний досвід.

Наукові концепції та програмні практичні результати сприяли тому, що в межах педагогіки, соціології, психології формується новий підхід до розуміння освітньо-наукової і психологічно-мотиваційної координації розвитку особистості студента ЗВО.

Мета статті полягає у дослідженні функціональних особливостей Центру тьюторства і менторства у закладах вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу. Реалії сьогодення вимагають активної співпраці представників вітчизняних закладів вищої освіти з міжнародними навчальними закладами, зокрема, університетами на основі партнерства і обміну досвідом та запозичення новаторських практик.

Формування всесторонньо розвиненої, активної самодостатньої особистості у ЗВО базується на формуванні освітніх та соціальних компетентностей у студентів.

Компетентність – це динамічна комбінація знань, вмінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, яка визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність (Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, 2017: 4).

Функціонування Т&М Центру передбачає взаємодію між менторами, менті, тьюторами і тьюті для досягнення поставлених цілей в освітній, соціальній та культурній площині.

Важливим аспектом діяльності Т&М Центру є робота щодо соціально-культурної адаптації студентів з числа внутрішньо переміщених осіб (ВПО), яким ментори і тьютори допомагають не лише в освітньому процесі, а й що не менш важливо, в процесі подолання соціо-культурних і психоемоційних перешкод повноцінної соціалізації.

Окремо ведеться робота з військовослужбовцями, що здобувають вищу освіту. Зокрема, надається підтримка в організації онлайн навчання, виборі навчальних дисциплін, а також, за необхідності, складанні індивідуальних планів навчання.

Спробуємо розкрити особливості розвитку менторсько-тьюторської практики на основі Т&М Центру, створеного в Національному Університеті «Львівська політехніка», що є координатором Project PROMENT. Для наочного сприйняття подаємо наведену нижче схем, що окреслює взаємодію членів Т&М Центру.

Загалом, термін «тьютор» походить від латинського *tutorem*, що означає наставник, тобто «старший», який опікується студентами на заняттях, фіксується у джерелах з 1580 року». Натомість, «ментор» походить від латинського *mentos* – намір, ціль, дух – тобто керівник, учитель, наставник, вихователь. Під менторством розуміють стосунки між досвідченою особою, працівником та особою, яка не має досвіду (Лелека, 2015: 343).

Ментор – досвідчений і надійний наставник чи консультант, який навчає або надає допомогу, поради та особисту підтримку прикріпленим до нього студентам (менті).

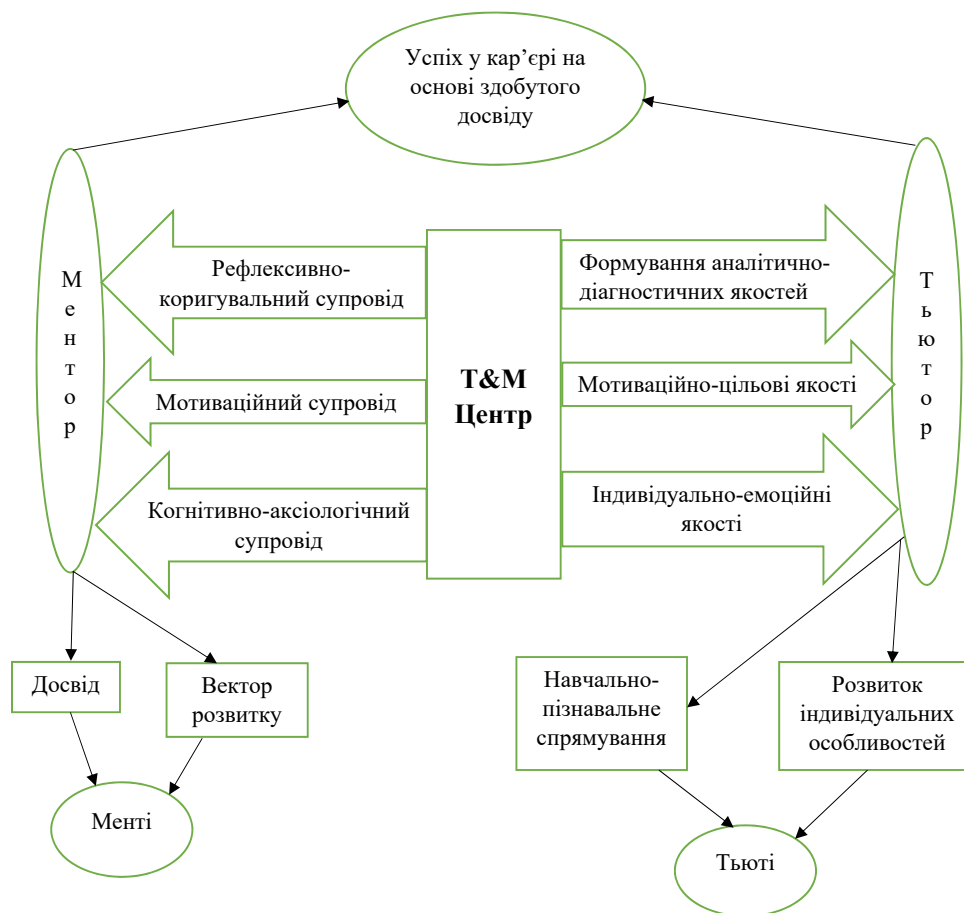

Рис. 1. Особливості функціонування Т&М Центру в ЗВО

Менті – це студент університету, який приймає участь в університетській програмі Т&М, співпрацює з Ментором та отримує додаткові знання, досвід і компетентності для досягнення нових, амбітних цілей власного професійного розвитку.

Тьютор – це студент старших курсів Університету, який допомагає студентам молодших курсів (Тьюті) адаптуватись до режиму навчання в Університеті та супроводжує їх в процесі навчання.

Тьюті – це студент першого/другого курсу, який потребує підтримки в адаптації до університетського середовища.

Як бачимо, робота в Т&М Центрі є корисною як для менторів, так і тьюторів, адже кожен з них отримує додаткові можливості розвитку і набуття нових компетентностей та досвіду.

Зазначимо, що Т&М Центри можуть залучати менторів зовні, з практичних підрозділів, для обміну досвідом і ознайомлення студентів з особливостями фаху і перспективами кар'єрного росту.

Ментор через рефлексивно-коригувальний, мотиваційний та когнітивно-аксіологічний супровід передає досвід та формує вектор розвитку менті.

Щодо тьютора, то він на основі формування аналітично-діагностичних, мотиваційно-цільових та індивідуально-емоційних якостей долучається до корегування навчально-пізнавального спрямування і розвитку індивідуальних особливостей тьюті.

Спільним позитивним аспектом для усіх сторін, що взаємодіють в межах Т&М Центру є можливість досягнення успіху у кар'єрі на основі здобутого досвіду.

Згідно з Project PROMENT, Т&М програма забезпечує професійне зростання і розвиток як для студентів так і для тьюторів/менторів. Тому стислі, прості в освоєнні менторські поради, якісний зворотній зв'язок і чіткі дедлайни дуже важливі для її успіху. Для цього учасники програми – працівники Т&М Центрів, працівники ЗВО, ментори, тьютори та їхні тьюті/менті мають бути забезпечені необхідними відкритими освітніми ресурсами, навчальними матеріалами та підтримані у взаємодії через розроблену ІТ-платформу. Крім того, для успішної та сталої програми Т&М викладачі ЗВО мають стати ключовими представниками процесу тьюторства та менторства в університетах. Їх головна роль полягає у виявленні та агітуванні

активних студентів до участі в програмі спочатку в якості Тьюті або Менті, а згодом – як предметних тьюторів для молодших студентів. Крім того, викладачі ЗВО можуть стати наставниками для конкретних менторських схем, таких як «Гендерне менторство», «Науково-дослідницьке менторство», «Менторство для молодих викладачів» тощо (Project PROMENT, 2023).

Основними завданнями Т&М Центру є:

- впровадження програми Т&М в Університеті, яка забезпечує професійне зростання, соціальну активність та розвиток як студентів Університету, так і викладачів/менторів;

- заохочення до співпраці та зміцнення зв'язків між Університетом та соціально-економічним середовищем шляхом розвитку програми Т&М, залучення фахівців з неакадемічного середовища до навчально-виховного процесу і створення відкритих освітніх ресурсів;

- розроблення, впровадження та вдосконалення інструментів професійного зростання та розвитку як студентів, так і викладачів/менторів;

- розроблення моделей, методів та інструментів для надання студентам нових послуг, покращення співпраці з промисловим та іншими секторами економіки і підвищення стійкості Університету;

- створення алгоритмів для налагодження ефективної взаємодії між академічним та неакадемічним середовищами для покращення зайнятості та самореалізації студентської молоді;

- виявлення активної та цілеспрямованої студентської молоді та її залучення до наукової роботи і суспільної активності.

Також очікується, що студенти (менті/тьюті) підвищать свою активність та залучення до процесів прийняття рішень у ЗВО, свою конкурентоспроможність на ринку праці та матимуть шир-

ший доступ до розвитку кар'єри. Співробітники університету зміцнять регіональні, національні та міжнародні контакти між партнерами, підвищать здатність проводити актуальні та інноваційні освітні і громадські заходи та спроможність працювати на міжнародному рівні (Project PROMENT, 2023).

Звичайно, плануючи відкриття Центру тьюторства та менторства у ЗВО необхідно передбачити організаційно-технічне забезпечення: місце розташування Центру, кількість працівників, обладнання (ноутбуки для працівників Центру, інтерактивні дисплеї, багатофункціональний пристрій; накладний радіомікрофон та інше (Project PROMENT, 2023).

Для успішного функціонування Т&М Центрів необхідна підготовка персоналу ЗВО для університетських Т&М Центрів. Для цього проводяться тренінги для підвищення спроможності викладачів ЗВО впроваджувати систему Т&М у своєму університеті.

Висновки. Отже, розвиток менторсько-тьюторського супроводу освітнього процесу в закладах вищої освіти України вимагає оновленого підходу з огляду на євроінтеграційні процеси та реформування освітньо-наукового простору.

Процес координації у формуванні фахівця професіонала через підтримку навчальної діяльності, культурного та особистісного розвитку, що сприяє формуванню фахових компетентностей і ціннісно-мотиваційних властивостей студента доцільно покладати на Т&М Центри. Діяльність таких центрів у ЗВО України активно впроваджується ще й з огляду на вагому роботу, яку вони проводять зі студентами з числа внутрішньо переміщених осіб по їх адаптації до нових соціальних умов, а також підтримку військовослужбовців, що здобувають вищу освіту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. 2017. 32 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/proekty%20standartiv%20vishcha%20osvita/1648.pdf>
2. Лелека Т. О. Функціонування англо-американських запозичень – синонімів сфери безперервної освіти в українській мові початку XXI століття. *Наукові записки національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. № 58, 2015. С. 341–344.
3. Project PROMENT. 2023. URL : <https://www.proment.pro/tm/>.

REFERENCES

1. Metodichni rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity. (2017). [Methodological recommendations for the development of higher education standards]. 32 s. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/proekty%20standartiv%20vishcha%20osvita/1648.pdf> [in Ukrainian].
2. Leleka T. O. (2015). Funktsionuvannia anhlo-amerykanskykh zapozychen – synonimiv sfery bezpererвної osvity v ukrainskii movi pochatku XXI stolittia. [The functioning of Anglo-American borrowings – synonyms of the field of continuing education in the Ukrainian language at the beginning of the 21st century]. *Naukovi zapysky natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Serii: Filolohichna. № 58, 2015. S. 341–344. [in Ukrainian].
3. Project PROMENT. (2023). URL : <https://www.proment.pro/tm/>. [in Ukrainian].